

Osebnosti

Dr. Vlado Valenčič (1903-1999)

Le dva tedna po 96. rojstnem dnevu, smo 10. decembra 1999 na ljubljanskih Žalah pospremili na zadnji poti dr. Vlada Valenčiča, arhivista, častnega člana Arhivskega društva Slovenije, zgodovinarja in ekonomista, ki je skoraj 25 let življenja posvetil Mestnemu oziroma Zgodovinskemu arhivu Ljubljane.

Dr. Vlado Valenčič se je rodil 26. novembra 1903 v Trnavem pri Ilirski Bistrici. Obiskoval je tamkajšnja ljudsko šolo. Po realni gimnaziji v Opatiji in klasični v Ljubljani je v šolskem letu 1921/22 na dunajski univerzi vpisal študij narodnega gospodarstva in ga pozneje nadaljeval na univerzi v Frankfurtu na Maini. Študij je z zagovorom doktorske teze o slovenskem združništvu končal leta 1926 na Pravni in državnoznanstveni fakulteti v Zürichu in si pridobil znanstveni naziv s področja narodnega gospodarstva.

Vse do 1. septembra 1950 so bile njegove službe povezane z združništvom, najprej pri Zdrružni zvezi, nato pri Zdrružni gospodarski banki v Ljubljani, pred drugo svetovno vojno pa še v Hranilnici Dravske banovine, ki se je med vojno preimenovala v Hranilnico Ljubljanske pokrajine. V tem času je urejal glasilo Narodni gospodar in Orač ter zanj prispeval več zgodovinskih člankov s tematiko združništva in kmetijstva. Prve mesece po končani vojni je izgubil službo, za katero si je, kot je sam povedal, prizadeval kar dve leti. Zaposlitve, ki jih je dobil po letu 1947, mu kot znanstveniku nikakor niso ustrezale in si je prizadeval, kot je sam rekel "... dobiti službo ... nekje ... za špansko steno, v miru." (Spominski zbornik Zgodovinskega arhiva Ljubljane, Ljubljana 1999, str. 46). Na tako zaposlitev ga je leta 1950 opazil dr. Josip Mal, ki ga je napolnil k dr. Jožetu Šornu, ki je bil vodja Mestnega arhiva Ljubljanskega. Dejavnost arhiva je bila historiografsko usmerjena, kar je dr. Šorn utemeljeval s pomanjkanjem arhivistično šolane kadra in s prizadevanjem, da se ne bi izgubil znanstveno-raziskovalni potencial fakultetna izobraženih sodelavcev arhiva. Dr. Valenčič je bil kot naročen za Šornov koncept arhivskega dela, ki je iskal strokovnjake, ki so obvladali zlasti ekonomske in pravne smeri zgodovinskega preučevanja. Že kot priznan znanstvenik je bil dr. Valenčič 1. septembra 1950 z dekretom tedanje ljubljanske oblasti nameščen v službo v Mestnem arhivu Ljubljane; opravljal jo je vse do februarja 1975, čeprav se je upokojil že konec januarja 1974.

Arhivistična delovna področja dr. Vlada Valenčiča so bili fondizacija ljubljanske, hkrati pa tudi posredovanje arhivskega gradiva za raziskovalne namene. Arhivistična obdelava ljubljanskega arhivskega gradiva se je idealno ujela z raziskovalno nalogo "... delati na ljubljanski zgodovini." (Spominski zbornik, str. 46). To je bilo še zlasti po-

membrna, ko je novi ravnatelj arhiva dr. Sergij Villan v petdesetih letih začel organizirati pripravo monografije o zgodovini Ljubljane. Dotedanje znanstveno delo dr. Valenčiča, ki je obsegalo preučevanje slovenske gospodarske, zadržne, obrtne, agrarne in demografske zgodovine, se je v arhivu v veliki meri osredotočilo na enaka področja v okviru Ljubljane in še na nekatera druga slovenska območja. Pripravil je temeljne raziskave za sintetično izdelavo ljubljanske zgodovinske monografije, vendar ta na žalost še danes ni napisana. Ta je dr. Valenčiča žalostilo vse do smrti.

Neprecenljive so Valenčičeve študije o strukturi in gospodarski moči ljubljanskega prebivalstva od 16. stoletja dalje, ljubljanskih lišah in njihovih prebivalcev v stari Ljubljani, ljubljanskih uličnih imenih, razvoju ljubljanske obrti, trgovine in industrije, gradbenem, stavbnem in urbanističnem razvoju slovenskega glavnega mesta, pa tudi o agrarnem razvoju Ljubljane, zlasti njenih predmestij. Posegel je tudi v preučevanje mestne upravne preteklosti. Nekatera poglavja z naštetih področij je obdelal tudi za območje Kranja, Kamnika, Slovenskih goric, Ilirske Bistrice in njene okolice, Primorske, Dolenjske itd.

Kljub temu, da je bilo raziskovalno področje dr. Valenčiča predvsem ljubljanska gospodarska zgodovina, se je še naprej ukvarjal z gospodarsko zgodovino slovenskega ozemlja. Zlasti je treba omeniti gesla, ki jih je obdelal za prvi zvezek leksikona Gospodarska in družbena zgodovina Slovenecv.

Opozariti je treba tudi na to, da so vsa Valenčičeva dela nastala na podlagi preučevanja arhivskega gradiva, zlasti ljubljanskega, ki ga je izvrstno poznal. Tudi zato so njegove študije vzor za prave zgodovinske raziskave, ki pogosto presegajo krajevno-zgodovinski značaj, določeni z njihovimi naslovi.

Leta 1972 se je Mestni, pozneje preimenovan v Zgodovinski arhiv Ljubljane, kadrovsko temeljito spremenil in pomladil. Dr. Valenčič je tista leta postal vodja delovne enote arhiva Mestni arhiv Ljubljane. Kljub obilici dela z uporažniki arhivskega gradiva in svojimi raziskovanji pa je bil vedno dobrohoten svetovalec tedanjim arhivskim začetnikom.

Vsak, ki se je srečal z dr. Valenčičem v arhivski čitalnici, prizna, da je s svojim obsežnim znanjem zelo rad pomagaj, kar zlasti velja za študente.

Dr. Vlado Valenčič se je lahko vse do svoje smrti pohvalil z izjemno duševno vitalnostjo. Zato ni nenavadno, da se je z raziskovanjem slovenske, posebej ljubljanske gospodarske preteklosti, ukvarjal tudi potem, ko se je leta 1974 okoli leta 1975 upokojil. Bil je reden obiskovalec čitalnice Zgodovinskega arhiva Ljubljane in Arhiva Republike Slovenije. V tem obdobju je pripravil še nekaj samostojnih knjig. Omeniti velja zlasti zgodovino ljubljanskih uličnih imen, ki je izšla leta 1989, in knjigo Židje o preteklosti Ljubljane, ki je izšla leta 1992. Kar

številne pa so tudi njegove raziskave, ki so nastale po upokojitvi in so objavljene v Kroniki, časopisu za slovensko krajevno zgodovino, Zgodovinskem časopisu ter razstavnih katalogih.

O bibliografiji znanstvenih del dr. Vlada Valenčiča, ki so izšla do leta 1982, se lahko poučimo v reviji Arhivi, glasilo Arhivskega društva Slovenije, letnik VI. iz leta 1983, na straneh od 179 do 181. Opus njegovih raziskav pa želim dopolniti z okvirnim pregledom študij, ki so bile objavljene v naslednjih letih.

Zadnja študija izpod peresa dr. Vlada Valenčiča nosi naslov "Prebivalstvo po župnijah na Kranjskem v letih 1778 in okrog 1780". Objavljena je v Zgodovinskem časopisu leta 1996, ko je bil dr. Valenčič že v 93. letu starosti. Vsi, ki smo ga poznali in se z njim tudi srečevali, smo bili mnenja, da bi lahko pripravil še marsikatero raziskavo, saj je kljub visoki starosti izžareval veliko duševno svežino. To dokazuje tudi razgovor, ki sem ga za pripravo zbornika ob 100-letnici Zgodovinskega arhiva Ljubljana z njim opravil zadnje dneve leta 1998. Svoje bogate spomine na arhivsko obdobje bi napisal celo sam, pa so mu preveč opešale oči, zato sva se domenila za razgovor. Prav opešan vid je bil največji vzrok, da dr. Valenčič tudi po letu 1996 ni pripravil še kakšne študije.

S smrtjo dr. Vlada Valenčiča je slovenska arhivistika, zlasti pa zgodovinopisje izgubilo prodornega in eksaktnega raziskovalca slovenske in zlasti ljubljanske preteklosti. Po njegovih študijah bodo sedanji in prihodnji slovenski zgodovinarji segali še zelo pogosto.

Izbor pomembnejših del dr. Vlada Valenčiča za obdobje 1983-1999

Sergij Vilfan s sodelavcema Božom Otorepcom in Vladom Valenčičem: Ljubljanski trgovski knjigi iz prve polovice 16. stoletja, Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU, Viri za zgodovino Slovencev št. 8, Ljubljana 1986, 233 str.

Delniške družbe na Kranjskem, Zbornik ob desetletnici arhiva, Zgodovinski arhiv Ljubljana, Gradivo in razprave št. 8, Ljubljana 1988, str. 50-76.

Zgodovina ljubljanskih uličnih imen, Zgodovinski arhiv Ljubljana, Gradivo in razprave št. 9, Ljubljana 1989, 260 str.

Steklarni v Zagorju, Kronika, časopis za slovensko krajevno zgodovino, št. 1-2, letnik 37, Ljubljana 1989, str. 186-191.

Izseljevanje Slovencev v druge dežele habsburške monarhije, Zgodovinski časopis, št. 1, letnik 44, Ljubljana 1990, str. 49-71.

Začetki organizacije našega mlekarstva, Kronika, časopis za slovensko krajevno zgodovino, št. 1-2, letnik 38, Ljubljana 1990, str. 30-43.

Židje v preteklosti Ljubljane, Ljubljana 1992, 113 str.

Ljubljanska industrija med obema svetovnima vojnama, razstava Zgodovinskega arhiva Ljubljana, Ljubljanska industrija v letih 1918-1941 (katalog), Ljubljana 1992, str. 5-34.

Iz kreditnega gospodarstva ob koncu srednjega veka, Zgodovinski časopis, št. 1, letnik 47, Ljubljana 1993, str. 5-24.

Trgovina na Kranjskem v 18. stoletju, Zgodovinski časopis, št. 2, letnik 48, Ljubljana 1994, str. 217-230.

Statistični prikaz zemljiških gospodstev na Kranjskem ob koncu 18. stoletja, Zgodovinski časopis, št. 3, letnik 49, Ljubljana 1995, str. 399-409.

Prebivalstvo po župnijah na Kranjskem v letih 1778 in okrog 1780, Zgodovinski časopis, št. 1, letnik 50, Ljubljana 1996, str. 53-63.

Janez Kopač